

Column

Ommekeer

Het gaat er dan toch van komen: Rusland en Oekraïne hebben een overeenkomst gesloten over gasleveranties deze winter van minimaal 5 bcm, maar niet nadat de nog steeds openstaande schuld van 3,1 miljard dollar in twee termijnen nog voor het einde van het jaar wordt voldaan. Ook geen verrassing is dat de EU garant zal staan voor een lening via het IMF om de schuld af te betalen.

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme en hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen.

De tijdelijke overeenkomst moet het risico verkleinen op een onderbreking van de gasleveranties deze winter. Hoewel er nog de menige leeuwen en beren op de weg kunnen komen in de

relaties tussen EU-Oekraïne en Rusland, is het akkoord een stap in de goede richting. Het akkoord belooft ook de inspanningen van Eurocommissaris Oettinger. De stabilisering en herstructurering van Oekraïne wordt in toenemende mate de verantwoordelijkheid van de EU. Het feit dat de onderhandelingen in Berlijn plaatsvonden, is geen toeval. Sinds de bijeenkomst in Minsk en de directe bemoeienis van Merkel lijkt men een diplomatiekere koers te varen in dit conflict.

Winter deal

De minimaal 5 bcm die tussen oktober en maart geleverd zal worden moet door Oekraïne vooruit betaald worden en kost een Europese prijs van 385 dollar per 1.000 kubieke meter. Moskou en Kiev moeten de overeenkomst, die gesloten is tussen de energieministers van beide landen, Novak en Prodan, nog wel

goedkeuren. De geluiden uit de beide hoofdsteden zijn niet altijd hoopgevend voor het diplomatieke proces. Er is veel oud zeer en een stevige Duitse hand is blijkbaar nodig. Uiteindelijk is de uitkomst heel voorspelbaar geworden: een Europese prijs en vooruitbetalen. Gazprom heeft daar steeds op aangedrongen, Oekraïne spartelde lang tegen. Oekraïne wil echter tot de Europese markt behoren, getuige de recente ratificatie van het associatieverdrag met de EU. In dat streven is een Europese prijs geen onlogische eis van Gazprom, temeer omdat dergelijke prijzen al wel betaald worden voor leveranties uit Hongarije, Polen en Slowakije. Door de gasprijen gelijk te trekken met die van de buurlanden is de economische druk weggenomen bij Gazprom om iets te vinden van de intra-Europese gasstromen.

Gasstromen

In de afgelopen weken protesteerde Rusland steeds heftiger tegen het leveren van uit Rusland geïmporteerd gas aan Oekraïne via pijpleidingen in Polen, Hongarije en Slowakije, de zogenaamde omgekeerde gasstroom. Recentelijk werden leveranties aan gasbedrijven, actief in deze landen, al gekort om een stokje te steken voor de toenemende omgekeerde gasstroom. Rusland struikelde vooral over het fenomeen van de virtuele omgekeerde gasstroom, waaraan

juridische haken en ogen zaten. In de zomer bleven deze leveranties nog bescheiden, maar met de winter in aantocht en de besprekingen over een deal onderweg, zette Rusland extra druk. Verder nam de angst toe dat bij gebrek aan een overeenkomst met Rusland en mogelijke beperking van de leveringen aan buurlanden, Oekraïne in de winter toch gas bestemd voor andere Europese landen zou aftappen. In hoeverre dergelijke acties dan als virtuele reverse flow bestempeld zouden kunnen worden, was de grote (politieke) vraag. Met een overeenkomst, waarbij Rusland evenveel ontvangt van Oekraïne als van andere Europese afnemers, is Gazprom in ieder geval van het betalingsrisico verlost. Dat risico lijkt nu over te gaan op de Europese leveranciers. De overeenkomst om minimaal 5 bcm te leveren tussen december en maart klinkt erg mager, zeker in vergelijking tot de ongeveer 30 bcm die eerder werden geïmporteerd uit Rusland. Oekraïne rekent op leveranties van ongeveer 12 bcm van Hongarije, Slowakije en Polen, om aan de vraag te voldoen, evenals op de eigen productie van 20 bcm en 16 bcm in de halfvolle gasopslagen in het land. Verder zal er minder elektriciteit met gas worden opgewekt, is de economische bedrijvigheid afgenomen en wordt overwogen om consumenten te vragen de verwarming iets lager te zetten. Het zal evengoed

bikkelen worden voor Oekraïne om de winter door te komen.

Huiswerk

Het feit dat de Europese Commissie instrumenteel is geweest in het tot stand komen van de overeenkomst tekent de inmiddels diepe betrokkenheid. Het is een immense ommekeer. Lang heeft de EU zich afzijdig gehouden. Niet alleen omwille van de relatie met Rusland, maar ook vanwege de diepe problemen van Oekraïne. De hervormingen die nodig zijn om het land economisch weer aan de gang te krijgen, zijn gigantisch. De interne rot is groot. De EU en het IMF zullen een zware dobber krijgen aan het ontmantelen van de door oligarchen gedomineerde instituties en het bouwen aan nieuwe instituties die de toets der Europese kritiek kunnen weerstaan. Dit duurt jaren, zo niet decennia. Het draagvlak in de EU en in Oekraïne zal zwaar worden getest om de jarenlange hervormingsopdracht tot een goed einde te brengen. De teerling is echter geworpen en in het komende jaar zal de nieuwe commissie meteen de handen vol hebben aan het opnieuw structureren van de relatie met Rusland en Oekraïne. Gezien de personele verdeling binnen de commissie en raad, zal Merkel een nadrukkelijke vinger aan de pols willen houden om deze ommekeer in goede banen te leiden. ■